

СПИСЪК

**НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ НА ДОЦ. ИВАН АЧКАКАНОВ, ДН
В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПРИЛОЖЕНИЕ 2 ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА
ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНА СТЕПЕН ДОКТОР НА НАУКИТЕ И
ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНИ ДЛЪЖНОСТИ В НСА С
ДОКАЗАТЕЛСТВЕН МАТЕРИАЛ В ПЕРИОДА СЛЕД ПРИДОБИВАНЕ
НА АКАДАМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ“
(1998 – 2015 год.)**

I. Научни трудове

- 1. Ачкаканов Иван. Дисертационен труд за присъждане на научна степен Доктор на Науките на тема „Основи на техническата подготовка в спортната стрелба“, защитен на 29.06.2010г. Диплома № 34967 от 03.02.2011г. Научна комисия 18, протокол №17 от 02.12.2010г. ВАК –(Рецензиран)**
- 2. Ачкаканов Иван 2010г. Автореферат, с. 57 -(Рецензиран)**

II. Монография

- 1. Ачкаканов, И. „Контролът в спортната стрелба“. Теория и приложени примери. Монография. София НСА прес 2012. 80 стр. ISBN 978-954-718-4 –(Рецензиран)**

Резюме:

Спортната стрелба е спорт, който в своята дълга история винаги е бил своеобразен индикатор на достиженията на техническия прогрес на човека. Постоянното анализиране на приложението на съвременни методологични достижения и технически средства в процеса на тренировъчна дейност дава възможности за качествено подобряване на спортните постижения. Спецификата на спортната стрелба като спорт изисква в управлението на тренировъчния процес да се осъществява високоинформативен контрол и неговата специфика влияе активно върху всички сфери на методиката на подготовка.

Високият резултат не е само функция на качественото оръжие, доброто стрелково облекло и обувки, простреляните и индивидуално избрани муниции. Поради факта, че повечето състезатели на световно равнище притежават всичко това, спортните резултати отбелязват ръст непосредствено свързан и с динамиката на други фактори. Особено отражение на световния стрелкови спорт по отношение ръста на резултатите оказва ефективното управление на тренировъчния процес, неотделима част от който е процеса на контрол. Чрез представените методични и приложни примери в настоящата монография ние се стремяхме да дадем на специалистите полезна и конкретно приложима информация. По този начин считаме ,че реално ще се подпомогне и процеса на завоюване в бъдеще отново на призови места от страна на българските стрелци.

III. УЧЕБНИЦИ, УЧЕБНИ ПОМАГАЛА.

- 1. Ачкаканов И. „Спортна стрелба”. Учебно помагало за специалисти. София, НСА прес, 1999 г. 99 стр. ISBN 954-718-008-8**

Резюме:

Това помагало е написано в съответствие с действащата учебна програма по спортна стрелба и е предназначено за специалисти. В него са отразени научно-методичните основи на подготовката на стрелците, организацията и методиката на провеждане на учебно-тренировъчната и спортносъстезателната дейност. Теоретико-методичният материал е изложен конспективно и съдържа в основата си данни от научни изследвания и богат практически опит от работата на треньорите и специалистите. Съдържанието на помагалото е свързано с учебника по спортна стрелба, с което се осигурява пълнота в курса на обучение на студентите.

2. Хаджиев Н., Л. Димитров, П. Бонов -Спортен Терминологичен речник (второ преработено издание). София, Болидинс, 2010г., Иван Ачкаканов сп. стрелба, стр. 274-280 ISBN 978-954-394-032-5

Резюме:

Настоящото второ преработено издание на „Спортен терминологичен речник“, като всички автори са дали своя принос в подобряване на настоящото издание. Спортният терминологичен речник е предназначен за широк кръг специалисти, спортни педагози, учители, преподаватели и инструктори по физическо възпитание и спорт и др. В настоящото издание е включена терминологията на спортната стрелба, което е създадено с цел да подпомогне процеса за усъвършенстване на терминологичния базис по дисциплината в нашата страна. Спортния терминологичен речник е предназначен основно за студенти от специалност „Спортна стрелба“, но може да се ползва от студентите магистри „Спорт и сигурност“, а също така и от съдии, състезатели и деятели по спортна стрелба.

3. Ачкаканов, И., К. Шишманов, В. Стефанов, Е. Звиснова, Ю. Йорданова „Единна програма за подготовка и тренировка по спортна стрелба” (първо издание). Учебно помагало. 205 стр. БФСС – 2013 г.

Резюме:

Динамичното развитие на съвременния спорт, в това число и на спортната стрелба, изисква многогодишна подготовка на спортиста като система от организационни форми, средства и методи за обучение и тренировка. В тази насока въвеждането на научните постижения в учебно-тренировъчния процес е единственият начин да се постигне необходимата конкурентоспособност и същевременно това да стане с изразходване на по-малко средства. Това е възможно само чрез

целенасочен дългогодишен процес, които трябва да бъде с единна насоченост. Всеки, който е направил първите си тренировки в стрелковия спорт много по-лесно ще достигне до най-високи върхове ако има постоянство и научно обоснована система на подготовка. За тези цели е разработена и настоящата Единна програма, която е под общата редакция на доц. Иван Ачкаканов, доктор, ДН. Тя не е първата, но твърде дълго време специалистите нямаха нова адекватна на времето разработка, която активно да подпомага тяхната дейност. В нея са обобщени и непосредствено взаимствани, доказали своята истинност във времето теоретични и приложни резултати от дейността на специалисти като Ст. Попов, Г. Сливов, А. Корх, Л. Матвеев, Цв. Желязков, В. Платонов, В. Дячков и много други. По този начин е направен опит да се създаде приемственост и същевременно актуализация на значима и полезна за специалистите по спортна стрелба методическа разработка, която те да прилагат индивидуално, съобразно изискванията на ръководения от тях тренировъчен процес.

4. Ачкаканов, И. „Четиригодишен перспективен план за тренировъчната и спортно-състезателна дейност 2013-2016 г. на Националните отбори по спортна стрелба на България (мъже и жени, юноши и девойки) 41 стр. БФСС – София.

Резюме:

Резултатите постигнати от българските състезатели по спортна стрелба при тяхното участие на ОИ 2012 г. в Лондон, Великобритания, не бяха в унисон с обществените очаквания. Без класиране сред финалистите нашите участници разочароваха в България както специалистите, така и многобройните почитатели на спорта със значими традиции и успехи. Причините бяха различни – обективни, субективни, организационни и т. н. За тях може да се пише много, но съществено важно е през

следващия Олимпийски цикъл те да бъдат преодолені. Това ще създаде условия за възстановяване на изгубените позиции на международното спортно поле и ще позволи спортната стрелба да продължи да бъде желан, практикуван и обичан спорт в България.

Един от обективните фактори за бъдещото развитие на спорта се явява и многогодишното планиране.

На фона на изключителното изравняване на постиженията на световния елит, най-съвременното компютъризирано научно осигуряване на подготовката и методологичното плато по отношение на управлението на тренировъчния процес, съществено важни се оказват приемствеността и достигането до устойчиво състояние на спортни резултати при наличния потенциал от състезатели.

В тези насоки и представения перспективен план формира тенденции за обособени групи състезател – мъже, жени, юноши и девойки, спрямо развитието на които е необходим индивидуален подход .Това се отнася основно до многогодишните цели на развитие и съответстващите им тренировъчни натоварвания и спортно-състезателна реализация.

Глобалната цел на четиригодишното планиране е създаване на комплекс от условия на обединените в три групи елитни и перспективни състезатели по спортна стрелба за ефективна подготовка и реализиране на високи спортни постижения на европейски и световни първенства и купи ,като обективна база за придобиване на квоти и много добро представяне на ЛОИ 2016 г. в Рио де Жанейро, Бразилия.

IV. ПУБЛИКУВАНИ НАУЧНИ СТАТИИ И ДОКЛАДИ В СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ НА КОНФЕРЕНЦИИ -САМОСТОЯТЕЛНИ ПУБЛИКАЦИИ

1. Ачкаканов И. Изследване на параметри от моделните характеристики при състезатели по спортна стрелба. Сп. „Спорт и наука“, брой 2/2010 г. стр. 44 София

Резюме:

Спортната стрелба притежава едно предимство, от гледна точка, на научните изследвания, а именно, че спортният резултат в максимална степен е израз на спортно-техническото и психологическото състояние на състезателя и в много по-малко степен от другите спортове зависи от външни влияния и странични фактори. Целта на настоящото изследване беше да се установи степента на зависимост между модела на предсъстезателното и състезателното поведение, като част от психологическата подготовка на състезателите по спортна стрелба и някои спортно-технически параметри. Може да се смята за доказано, че психологическата подготовка на състезателите по спортна стрелба под формата на модел на предсъстезателно и състезателно поведение оказва съществено, положително влияние върху спортно-техническите параметри на стрелбата.

2. Ачкаканов, И. Стандартност и сравнителен метрологичен анализ на апаратурни методики за измерване на равновесната устойчивост на състезатели по спортна стрелба. сп. „Спорт и наука“, бр. 3. 2010, стр. 124 София

Резюме:

Спортната стрелба предоставя широки възможности за различни измервания на отделните страни от подготовката на стрелците. В основата си тези измервания са свързани с пространствените и времевите характеристики на елементите от техниката на стрелбата. В последните години широко навлязоха апаратурни комплектации за измерване равновесната устойчивост на системата стрелец-оръжие.

Целта на настоящото изследване е да се уточнят критериите за сравнение на измервания показател- равновесната устойчивост. От извършеното от нас проучване и сравнение на измервания показател- равновесната устойчивост с лазерната тренажорна система „Scatt” и компютаризираното стабилографско изследване на функционалното състояние на равновесния анализатор (патент № 61749 ,1999г. на Рачева Т.; К.Стамболиева; К.Костадинов) се установява, че измерването на показателя се постига по различни начини. От спортно-педагогическа гледна точка и двете технически апаратурни комплектации, които работят с висока точност на измерването дават информация как протича процеса на произвеждането на изстрела а не само крайния резултат от стрелбата.

3. Ачкаканов, И. Анализ и динамика на резултатите в дисциплината бърза стрелба с пистолет 25 метра – мъже. сп. „Спорт и наука“, брой 2/2011, стр. 25 София

Резюме:

Определено останаха назад времената, когато спорта беше идея, здравословен начин на живот и когато инвестициите в него бяха сравнително по-ниски. В настоящият момент спорта се превърна в бизнес и шоу и започна да се подчинява на тези изисквания.

Международен олимпийски комитет все повече държи в Олимпийската програма да се включват нови, атрактивни спортове и много често това става за сметка на други спортове или на техни дисциплини, каквато е и бързата стрелба с пистолет. Целта на настоящото изследване бе да се установят тенденциите в развитието на дисциплината Бърза стрелба с пистолет от спортната стрелба. Създаване на база данни от резултати с които ще са работи за периода 1997 – 2009 година. Селектиране на данни необходими за предмета на изследването спортно-технически

резултат от Олимпийски игри, Световни първенства и Европейски първенства, както и техният анализ във времеви план. Бързата стрелба с пистолет е най-малко популярната дисциплина сред олимпийските дисциплини на спортната стрелба. Тенденциите по отношение на динамиката на спортният резултат не се различават от това на останалите дисциплини. Не се забелязват проблеми от чисто методическа и спортно-техническа гледна точка. След промяната на правилата през 2005 година изследваните показатели се развиват в положителна посока. Спада на дисциплината през последните години до голяма степен се дължи и на решенията на Международната стрелкова федерация за неравностойният брой квоти за участие на Олимпийските игри, спрямо останалите дисциплини.

**4. Ачкаканов, И. Особености, проблеми и анализ на динамиката на броя на участниците и отборите в дисциплината бърза стрелба с пистолет 25 метра – мъже. сп. „Спорт и наука“ брой 4/2011 г. стр. 14
София**

Резюме:

За Бързата стрелба с пистолет е характерна атрактивност, която изпъква особено много на фона на общата еднообразност и продължителност на останалите дисциплини. Този тип стрелба е единствената сред стрелковите дисциплини в която има определен динамичен елемент, и е по-близка и разбираема за неспециалист и обикновен наблюдател.

Целта на настоящото изследване бе да се установят тенденциите в развитието на дисциплината Бърза стрелба с пистолет от гледна точка на брой участници и отбори. Интересен и до известна степен парадоксален е фактът, че реално най-атрактивната и интересна дисциплина в спортната стрелба има сравнително малко поддръжници. Този на пръв поглед парадоксален факт има своите обяснения и те са в

икономически, психологически и спортно-технически план. Броят на участниците и отборите, особено в престижните турнири и първенства, които са обект на моето наблюдение и анализ, зависи от степента на привлекателност, атрактивност и перспективност на самата дисциплина и отношението на ръководните институции в Международният Олимпийски Комитет и Световната стрелкова федерация към нея. Олимпийски игри – Анализът на стойностите на броя на участниците и страните в Олимпийските игри за последните 6 Олимпиади показват очевидна тенденция на рязко снижение на броя и на двата показателя. Броят на Световните първенства, които са в ползрението на моя анализ не са много 1998, 2002, 2006. Това се дължи на факта, че световните първенства се провеждат на 4 години. На Световното първенства през 1998 година броят на участниците и отборите за Бързата стрелба с пистолет е по-голям с 36 състезатели и 9 отбора от този на Свободният пистолет. През 2006 година разликата е вече 36 души и 21 отбора в полза на Свободният пистолет. Същата негативна тенденция се забелязва и в Европейските първенства и турнирите от Световната купа.

5. Ачкаканов, И. Тенденции в развитието на сп. стрелба с въздушна пушка в Република България. сп. „Спорт и наука“. кн. 4/2012 г. стр. 10 София

Резюме:

През последните години неизменно голяма част от успехите на родния спорт се свързват с елитните ни стрелци. Тези успехи разбира се са реални и заслужени и те са резултат от упорита последователна и целенасочена работа на състезатели и треньори. За разлика от някои други спортове, спортната стрелба е от тези при които за да се постигнат високи спортни резултати е необходимо да бъдат спазени много обективни предпоставки (оръжие, стрелково облекло, муниции,

специализирани стрелбища и т.н.). Целта на изследването бе да се установят състоянието и тенденциите в развитието на спортна стрелба в национален план по отношение броя на състезателите, клубовете, спортно-техническите резултати на дисциплината въздушна пушка за мъже и жени. След оттеглянето от състезателна дейност на такива изключителни състезателки като Весела Лечева, Нонка Матова, Аница Вълкова не се намериха състезателки, които да продължат успешната традиция на българската пневматична пушка. Може да се спомене също така, че от дълги години не сме имали състезател при мъжете, който дори да се приближи до успехите на жените. В последните години, които се отнасят и за изследваният период тази тенденция се засили. Това състояние разбира се има и своите обективни основания. Преди всичко стрелбата с пушка е несравнимо по-скъпа дисциплина и като оръжие и като оборудване. Увеличи се и броят на страните, които фигуративно казано произвеждат добри състезатели. Получава се омагьосан кръг – липсата на добро оръжие и екипировка демотивира състезателите, което води до по-ниски резултати и оттук до още по-малко средства за материално-техническо снабдяване.

Получените резултати за мъже и жени напълно потвърждават гореспоменатата теза. Преди всичко средният брой състезатели мъже пушка за целият изследван период е три пъти по-малък в сравнение с пневматичният пистолет, докато при жените това съотношение е две към едно в полза на пистолета. За мъжете пушка това е характерно за целият изследван период, докато при жените се наблюдава тенденция на спад на броя на участниците, който се засилва в последните години.

- 6. Ачкаканов, И. Развитие на специалността „Спортна стрелба”.**
Сборник Историческа конференция 70 години НСА „В. Левски”.
София, НСА прес. стр. 95, 2013 г.

Резюме:

Специалността спортна стрелба е открита през 1982 год. в тогавашния ВИФ „Г. Димитров”, към Военната катедра. В първия прием бяха записани шестима редовни студенти, които бяха активни състезатели по спортна стрелба. Това даде огромен тласък в развитието на спортната стрелба в последващите приеми на студенти, които много добре съчетаваха процеса на тяхното образование и спортно състезателното развитие и реализация. В тази реализация на своето спортно майсторство може да се посочи олимпийския шампион от Сеул`88 – Таньо Киряков – редовен студент, Мария Гроздева – бронзов медал от ОИ Барселона`92 г. В последствие тя стана най-успешната спортистка на Р. България с общо 5 медала от ОИ игри – 2 златни и 3 бронзови – редовна студентка; Весела Лечева – сребърен медал от ОИ Барселона`92 г. – редовна студентка. Емил Милев – сребърен медал ОИ – Атланта`96 г. – редовен студент,. Тук може да се споменат и много други студенти – състезатели по спортна стрелба, които по време на следването си са спечелили титли и медали от различни Световни, Европейски първенства и стартовете за световната купа. След завършване на образованието си в НСА „В. Левски” голям брой от нашите специалисти намериха реализация в националните отбори и стрелковите клубове в страната. Също така се установи едно трайно състояние на реализация в чужбина. В момента наши специалисти работят в Канада, Чили, страните от Персийския залив, Япония и др. От самото откриване на специалността спортна стрелба, водещ преподавател е Иван Ачкаканов.

- 7. Акчаканов И. Спортна стрелба в лоши метеорологични условия. Научна конференция „Предизвикателства пред спортната наука” сп. „Спорт и наука“. кн. изв. бр. 3.2015г. стр. 159 София**

Резюме:

Теорията на стрелковия спорт се базира изключително на богатия опит натрупан от поколения висококласни стрелци, както и научно експерименталната дейност трябва да е постоянен спътник в развитието на стрелковия спорт.

„Вятърът отделя момчетата от мъжете” - Думите са на Лонс Уигър-двукратен олимпийски шампион по спортна стрелба с пушка и са казани именно по повод стрелбата в условията на едното от лошите метеорологични условия/ЛМУ/ за стрелба. Освен него има още: - мараня, студено време, топло време, слънчево време/преосветени мишени понякога с наличие на отблясъци от мишените/, недоосветени мишени, шарена сянка върху мишените, наличие на силна светлина към очите на стрелящия не от към мишените /поякога с отблясъци/, мъгла, силен дъжд и други. Всички те, макар и в различна степен, влияят отрицателно на резултатите на стрелбата. Тези условия влияят негативно на резултатността на абсолютно всички участници в дадено състезание, като могат да бъдат и комбинирани-две или повече едновременно. В такива случаи се търсят решения от самия стрелец, които биха му дали предимство пред другите участници. Подробно са описани начините на противодействие на лошите метеорологични условия.

- 8. Achkakanov, I. – Latest trends in the development of sport shooting with an air pistol in the republic of Bulgaria. XVI International Scientific Congress “Olympic Sports and Sport for All” & VI International Scientific Congress” Sport, Stress, Adaptation 17-19 May 2012. Dedicated to the 70-th p 34 University of the National Sports Academy „Vassil Levski” Sofia, 2012**

Abstract:

It is remarkable to notice, that in the last few years the density of top achievements in sport shooting has increased significantly. The latest developments are mainly in two directions: A constant increase of the number of participants in prestigious international events with good chances to win medals. A great amount of top level results, which makes the qualifications for the finals and the competition for medals unpredictable.

Aim - The aim of the research was to establish the present state and the trends of development of sport shooting at national level with reference to the number of competitors, clubs, and sport results in the discipline Air pistol for men and women. The following tasks were set to achieve our goal:

A database of the results was created to be used in the research. The competitors were divided into groups of disciplines for analysis. Statistical analysis was used to identify the trends of development in different age groups and to determine the period of optimum realization of competitors in these groups.

9. Ачкаканов, И. Учебна програма S.P.I.13.6. Бойно-приложна физическа подготовка и спорт в МВР и БА – бакалаври. Учебна документация на специалност „Спорт”, специализирана част вид спорт – специалност, част I. НСА, С. 2014.

Резюме:

Придобиване на задълбочени знания, умения и способности за организация и провеждане учебно-тренировъчната и спортносъстезателна дейност в институциите за сигурност и отбрана.

10. Ачкаканов, И. Учебна програма S.P.I.13.42. Спортна стрелба. бакалавър. Учебна документация на специалност „Спорт”, специализирана част вид спорт – специалност, част II. НСА, С. 2014.

Резюме:

Целта на обучението е да се подготвят специалисти с широка основа на теорията и методиката на спортната стрелба, както и със стабилно овладени практически умения и навици за провеждане на учебно-тренировъчния процес, организация и провеждане на състезание. В края на обучението студентите трябва да познават основно теорията и методиката на стрелковия спорт, организацията и управлението на учебно-тренировъчния процес, което ще допринесе за добрата им реализация като треньори в практиката.

11.Ачкаканов, И. Учебна програма S.P.I.29. Спортно-педагогическо усъвършенстване – спортна стрелба, бакалавър. Учебна документация на специалност „Спорт”, специализирана част вид спорт – специалност, част II. НСА, С. 2014.

Резюме:

Да се придобият знания и практически умения в овладяването на основните елементи от техниката на стрелбата, изпълнявани с различни оръжия, управлението на тренировъчния процес и видовете подготовки.

12.Ачкаканов, И. Учебна програма S.P.I.36. Учебно-методическа практика – спортна стрелба, бакалавър. Учебна документация на специалност „Спорт”, специализирана част вид спорт – специалност, част II. НСА, С. 2014.

Резюме:

Да се повиши ефективността на подготовката на бъдещите треньори по спортна стрелба. правилното съчетаване на теоретичната подготовка в часовете по специалност с постепенно навлизане в съдържанието и особеностите на тренировъчната работа с отбори и учебно-тренировъчни групи в различните етапи на спортна подготовка.

13.Ачкаканов, И. Учебна програма S.P.II.2.4; II.2.11; II.2.23. Спортно усъвършенстване – спортна стрелба, бакалавър. Учебна документация на специалност „Спорт”, специализирана част вид спорт – специалност, част II. НСА, С. 2014.

Резюме:

Да се придобият знания и практически умения в овладяването на основните елементи от техниката на стрелбата, изпълнявани с различни оръжия, управлението на тренировъчния процес и видовете подготовки. Изготвяне на необходимата документация съпътстваща учебно-тренировъчния процес съобразен с нормативните изисквания.

14.Ачкаканов, И. Учебна програма MSS.II.7. Стрелкова подготовка – магистри. Учебна документация на специалност „Спорт и сигурност”, НСА, С. 2013.

Резюме:

Специализирания модул „Стрелкова подготовка“ е насочен към придобиване на трайни теоретични стрелкови знания и практически умения. Чрез него в определена последователност се овладяват необходимите базови стрелкови познания и навици за боравене с различни системи леки стрелкови оръжия и боеприпаси. Отработват се четири ситуативни задачи и се завършва с изпитно упражнение.

15.Ачкаканов, И. MSS.II.3. Стрелкови спортове в МВР. Учебна документация – магистърска програма „Спорт и сигурност” София, 2013 г.

Резюме:

Приложната или така наречената динамична стрелба все още не е намерила подобаващо място в спортната дейност на институциите за сигурност и отбрана. Независимо от това студентите трябва да

придобият определени знания и умения. През последните няколко години на състезанията, организирани от ЦБПС за МВР, се прилагат елементи от упражненията от IPSC (The International Practical Shooting Confederation).

16. Ачкаканов, И. Учебна програма. Спорт за високи постижения – спортна стрелба – магистри. Учебна документация на маг. програма, 104 стр. „Спорт за високи спортни постижения” по вид спорт, част II, 2014 г.

Резюме:

Програмата има за цел да подготви специалисти с широка основа на теорията и методиката на спортната стрелба. Разглеждат се теми обхващащи новостите в спортната стрелба- оръжие, патрони, екипировка, който са в основата за високи спортни постижения. В програмата е предвидено студентите да изучават и прилагат научно-изследователската дейност, което несъмнено ще допринесе за реализацията им като треньори.

V. ПУБЛИКУВАНИ НАУЧНИ СТАТИИ И ДОКЛАДИ В СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ НА КОНФЕРЕНЦИИ В СЪАВТОРСТВО – ПЪРВИ АВТОР

- 1. Ачкаканов И., Оцетов М., Запрянов П. Спортна стрелба при усложнени външни условия. Научна конференция „Предизвикателства пред спортната наука. НСА. кн. „Спорт и наука”, изв. бр.3 стр.149 2015г.**

Резюме:

Вятърът е най-важното, но не и единственото от лошите метеорологични условия /ЛМУ/ за стрелба. Освен него има още: - мараня, студено време, топло време, слънчево време/преосветени мишени понякога с наличие на отблясъци от мишените/, недоосветени

мишени, шарена сянка върху мишените, наличие на силна светлина към очите на стрелящия не от към мишените /понякога с отблясъци/, мъгла, силен дъжд и други. Всички те, макар и в различна степен, влияят отрицателно на резултатите на стрелбата. Оптималното за спортна стрелба на открито с пушка може да се каже, че е облачното време, без вятър, с температура на въздуха 12°C до 15°C .За стрелбата с пистолет тази температура е с 2 до 3 градуса по-висока. Лекия до умерен дъжд не пречи на стрелбата. Вредното въздействие за стрелбата се изразява в това, че при мараня мишената се вижда на едно място, докато в действителност тя е чувствително по-ниско. Тази разлика понякога стига до 5 см. ,дори и повече, на разстояние 50 м. С нагряването на земната повърхност от слънцето се усилва и степента на пречупване на зрителния лъч. Маранята вреди на резултатите при стрелба с пушка. При стрелба с пистолет вредата ѝ е нищожна и не се взема в предвид дали я има.

2. Ачкаканов И., Дочевски П. Експериментално изследване на стрелковата подготовка при военнослужещи. кн. „Спорт и наука” бр.4 стр.144 2015г. София

Резюме:

Стрелковия спорт е един от най-древните военно приложни спортове. Той води своето начало от състезанията по стрелба с лък и арбалет. С появяването през XIV век на огнестрелното оръжие, започнали да се организират състезания по стрелба, отначало с гладкоцевно оръжие, а по-късно с нарезно оръжие, което поставило началото на спортната стрелба. От направените ретроспективни анализи се достига до обобщението за дългогодишна интеграция между системите на спорта за високи постижения и стрелковата подготовка в Българската армия и при военнослужещи. Възможностите за интегриране в адекватната обратна посока - от принципите и методите на подготовка при висококвалифицирани състезатели по спортна стрелба към системата за стрелкова подготовка при военнослужещи, реално не е осъществявано .

Целта на настоящото изследване е да се установи нивото на стрелковото майсторство на военнослужещи от НСО, с последващо прилагане на специфични стрелкови упражнения взимани от спортната стрелба. За постигането на целта бе проведен педагогически експеримент включващ експериментална и контролна група от военнослужещи, ползващи щатно оръжие - пистолет. Разработени са модели за стрелкова подготовка при военнослужещи, адаптирани от висококвалифицирани състезатели. При тяхното внедряване постиженията в стрелковата подготовка за военнослужещи от експерименталната група са по-добри със статистическа значимост, в сравнение с изследваните от контролната група.

3. *¹Atchkakanov I., Dotchevsky P., **Development of sport shooting in Bulgaria for the period -1963 – 2013г. 19th International science Symposium Of Sports and Physical Education, OHRID, Republic of Macedonia, 18th and 19th September 2015 Activities in Physical Education and Sport (под печат)**

Abstract:

The Bulgarian Federation of Sport Shooting was founded in 1963. The organization and management of sport shooting was improved significantly. In 1964 at the Olympic Games in Tokyo, Japan, Velichko Velichkov won the silver medal - the first Olympic medal for Bulgaria in sport shooting. The Organization for Military Technical Preparation of the Population, later renamed as Organization for the Assistance of National Defense, contributed to the development of sport shooting. Three European Championships in sport shooting have been organized in Bulgaria – in 1985, 1992 and 1996. Bulgarian sport shooters have won 16 medals from Olympic Games, 36 from World Championships and 38 medals from World Cup finals, as well as hundreds of medals from European, Balkan and other international competitions and tournaments. In 2013 the sport activity license of the

---

¹ Статии в индексирани списания

Bulgarian Sport Shooting Federation was withdrawn and the Bulgarian Shooting Union was established. However, the Union is not the legal successor to the former Federation.

VI. ПУБЛИКУВАНИ НАУЧНИ СТАТИИ И ДОКЛАДИ В СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ НА КОНФЕРЕНЦИИ В СЪАВТОРСТВО – ВТОРИ АВТОР

- 1. Вълев, Ю., Ачкаканов, И., Съвременни тенденции в развитието на конния спорт, научна конференция „Предизвикателства пред спортната наука” кн. „Спорт и наука” изв. бр.3 стр.144 2015 г. София**

Резюме:

Конният спорт в последните десетилетия се радва на бурно развитие и все по-голяма популярност, както в сферата на високото спортно майсторство, а така също и в неговото масово практикуване, като оптимална форма за прекарване на свободното време и неговите лечебни свойства в хипотерапията и лечебната езда. Дисциплините които са включени в състезателните програми на конния спорт са изключително разнообразни и хората имат големи възможности да изберат най-подходящата за тях. Дисциплината прескачане на препятствия е една от основните олимпийски дисциплини, най-масовата у нас и в света. Дисциплината всестранна езда претърпя генерални промени, които промениха философията на дисциплината. Чрез въвеждането на свободния стил в дисциплината обездка тя стана по-атрактивна. Непрекъснатият стремеж за усъвършенстване на спортната тренировка през последните години намери ярък израз в областта на тренировъчните натоварвания. Така както учебно-тренировъчният процес стана основен фактор в системата за подготовка на високо квалифицирани спортисти и коне, тренировъчните натоварвания са основен фактор за ефективността на спортната тренировка.

2. **Петков К., Ачкаканов И. Опит на специалистите по фехтовка от НСА „Васил Левски” в работата им в спортните клубове. Научна конференция „Предизвикателства пред спортната наука. НСА кн. „Спорт и наука“ изв. бр.3 стр.66 2015г. София**

Резюме:

Настоящият материал има за цел да проследи появата и развитието на фехтовката при подрастващите у нас, изследвайки специалистите реализирали се на пазара на труда у нас. Тенденциите за развитието и разширяване на географията на спорта и да посочи появата на нови клубове, които да позволяват реализацията на специалистите от НСА „Васил Левски“. В резултат на нашите изследвания установихме, че развитието и популярност на спортната фехтовка у нас е предпоставка за бъдещите успехи на международната пътека при правилно и адекватно прилагане на правилна методика за обучение и тренировка.

3. ***² Дочевски П., Ачкаканов И. Оценка на безопасността при стрелкова подготовка. XXIV Национален научен симпозиум Метрология и метрологично осигуряване 7-11.09.2014 г. гр. Созопол. стр. 351**

Резюме:

При ползване на стрелково оръжие винаги безопасността се поставя като водещо изискване. Това се отнася в еднаква степен за всички – от начинаещи или елитни състезатели до професионални военнослужещи. Ето защо контрола върху процеса, включващ създаване на условия и оценка на тяхната реална ефективност при приложение е значим за изследване процес. В тези насоки е и осъщественото от нас експертно

---

² Статии в индексирани списания

изследване, което позволи да се анализират правила и се формират конкретни методологични стъпки за оценка на безопасността.

4. Дочевски П., Ачкаканов И. Спортна стрелба в България в периода 1878-1944 г. кн. „Спорт и наука”, бр. 4 стр.149. 2015. София

Резюме:

Спортната стрелба е един от спортовете, с които започват съвременните Олимпийски игри през 1896 г. Смятаме, че в периода 1878 – 1944 г. е започнала и развита организирана дейност по спортна стрелба, включваща – учебно – тренировъчен процес, издаване на стрелкова литература – указания, инструкции, правилници и др., организиране и участие в състезания – вътрешни и международни, съдийска дейност, създаване на обществен актив. През 1887 г. е издадено първото учебно помагало за Българската войска насочено към гимнастика, езда, стрелба и фехтовка. За развитието на стрелковия спорт принос има и ловното дружество „Сокол”, учредено през 1890 г. от Георги Христович. „Да развива изкуството в стрелбата” – е цел и на основаната през 1898 г. Българска ловна организация „Сокол”. През 1921 г. организацията става член на Международния съюз по стрелба. През 1935 г. в гр. София се открива първото стрелбище за стрелба с малокалибрено оръжие у нас. Български отбор по спортна стрелба участва за пръв път на Олимпийски игри през 1936 г. на Олимпиадата в Берлин – Германия. През 1935 г. в София е свикан Първия събор на младите стрелци. През 1938 г. към Управителния съвет на Ловната организация „Сокол” е учреден Върховен стрелкови комитет. През този период се създава и обществен актив в стрелковия спорт – инструктори, треньори, спортни съдии, деятели.

5. Дочевски П., Ачкаканов И. Спортната стрелба в България 1944-1963. кн. „Спорт и наука“ бр. 5, стр.228 2015г. София

Резюме:

През 1963 г. се създава Българска федерация по спортна стрелба. Значително се подобрява организационното състояние на спорта. През 1964 г. на Олимпийските игри в Токио – Япония , Величко Величков спечелва първия медал за българската спортна стрелба от олимпиада – сребърен. Принос в развитието на спортната стрелба има Организацията за военнотехническа подготовка на населението, която по – късно се преименува на Организация за съдействие на отбраната. В България са проведени 3 европейски първенства – през 1985 , 1992 и 1996 г. Българските стрелци са спечелили общо 16 медала от олимпийски игри, 36 медала от световни първенства и 38 медала от финал за Световната купа, както и стотици медали от европейски, балкански и други международни първенства и турнири. През 2013 г. лиценза за спортна дейност на федерацията е отнет и е създаден Български стрелкови съюз, който обаче не е правопреемник на Българска федерация по спортна стрелба.

6. **Дочевски П., Ачкаканов И., Тенев Е., Вейсел А. Анкетно изследване за стрелковата подготовка при военнослужещи. кн. „Спорт и наука”, бр. 4, 2014г. стр. 115 София**

Резюме:

Подготовката за стрелба с различните видове леко стрелково оръжие, или накратко –стрелковата подготовка, е основна подготовка за военнослужещия във всяка армия и военна институция по света. Целта на анкетното изследване е посредством анализ на професионални субективни становища да се характеризират възможностите за интегриране на елементи от системата за високо спортно майсторство при състезатели по спортна стрелба и съвременната система за стрелкова подготовка при военнослужещи. Обект на изследването бяха

128 военнослужещи от НСО. Изследваните военнослужещи имат положително отношение към заниманията по стрелкова подготовка и оценяват създадените и съществуващи условия за нейното реализиране като достатъчни и отлични. Анкетираните военнослужещи имат много добри знания относно правилата за безопасност при стрелба с леко стрелково оръжие и разбират необходимостта за усъвършенстване за точното реализиране на изстрела.

7. Ванлян Г., Милошова, Е., Ачкаканов И., Людмилова И. Сърдечна честота при параолимпийски състезатели по спортна стрелба. кн. „Спорт и наука”, бр. 2/2015, стр. 7 София

Резюме:

В подготовката по спортна стрелба се обръща специално внимание на сърдечната честота. Целта на настоящето проучване е проследяване на сърдечната честота и връзката с постигнатите резултати при начинаещи и напреднали спортисти с увреждания в дисциплината пневматична пушка по време на тренировъчна дейност. Бяха изследвани 8 състезатели с увреждания /параолимпийци/ по спортна стрелба, разделени в две групи: 4 /2 жени и 2 мъже/ със спортен стаж 2-5г в дисциплината пневматична пушка и 4 /1 жена и 3 мъже/ начинаещи в същата дисциплина. Изследваните лица са класифицирани /SH1 - SH2 клас/ и са със специфично оборудване в съответствие с ISCD стандартите. Възрастовия диапазон е 24-48г. Направени бяха записи на сърдечния ритъм по време на тренировъчна дейност с апарат /пулсомер/ Polar AXN 500. Резултатите показват, че въпреки липсата на статистически значима разлика в средната и максималната сърдечна честота в двете групи, спортистите с по-голям спортен стаж показват по-добри постижения по време на стрелба. На базата на което може да се направи извод, че за постигането на високоефективни резултати в

спортната стрелба е необходимо време за създаването на автоматични рефлексии, които могат да намалят неблагоприятното влияние на по-високата сърдечна честота.

8. **Petrov L., Alexandrova A., Zhelyazkova J., Achkakanov I., Atanasov P., 2012. Telemetric physiological and non- invasive biochemical indexes in an emotional stress model in shooters. In V International Scientific Congress “Neurobiotelecom-2012”-Collected Papers. Petersburg, pp. 142–152.**

Abstract:

In sports shooting the psycho-emotional stress is severe and is associated with both the shooting performance and the reaction to the reported result - especially when the series of shots are extremely successful or unsuccessful. In turn, the physiological changes in stress affect the shooting performance, having in mind that the good players pull the trigger while holding their breath and even at an exact point during the cardiac cycle. The aim of this study was to evaluate the informative value of some bio- chemical parameters measured in saliva, assessing the level of stress in shooters, and to compare them with suitable noninvasive physiological parameters such as heart rate (HR) and heart rate variability (HRV). Twelve sports shooters, divided into two groups: 5 (2 women and 3 men) in the air rifle discipline and 7 (1 woman and 6 men) in the air pistol discipline were tested. The age of the shooters varied between 14 and 19 years (with an average age of 16 years). The records of HR during the tournaments showed large fluctuations within a 60-second period during the preparation for each shot. It seems that these fluctuations coincided with the phases of the shooter's breathing. The differences in minimum and maximum instantaneous HR in these periods reached 25-35 bpm. HR fluctuations during the shooting performance (about 60 seconds) make difficult the use of HRV as an indicator for ANS activation

when calculated for short periods (less than 2 minutes). As stress indexes during a shooting competition we recommend the following: the minimum HR, average HR and maximum HR and rMSSD for 5-min periods.

9. ✱³Petrov L., Atanasov P., Zaekov N., Alexandrova A., Zsheliaskova-Koynova Z., Achkakanov I., 2012. Physiological and non-invasive biochemical indexes in a model of emotional stress in shooters. *Scripta Scientifica Medica*, 44(1): 55–58.

Abstract:

The use of noninvasive methods for assessment of stress under real and experimental conditions in people has obvious advantages. Invasive methods cause stress and make difficult the interpretation of results. In sports shooting psycho-emotional stress is severe and is associated with both the shooting performance and the reaction to the reported results. The aim of this study was to evaluate the informative value of some stress biochemical indexes, determined in saliva, and to compare them with suitable noninvasive physiological parameters such as heart rate (HR) and heart rate variability. Twelve sports shooters (age from 14 to 19 years), divided into two groups: 5 in discipline air rifle and 7 in air pistol were tested. Two tournaments in both disciplines were held. Each shooter performed 20 shots within 30 minutes. Samples of saliva were taken by salivettes and the concentration of Na⁺, K⁺, protein and salivary alpha-amylase activity (sAA) were measured. HR and physical activity were recorded, using GSM device in communication with a server. After the tournament, in saliva the concentration of K⁺ and protein were increased significantly in all shooters. The sAA activity demonstrated the same dynamics with two exceptions that are discussed. The concentration of Na⁺ did not change. HR showed a typical increase in the middle and a

---

³ Статии в индексирани списания

gradual decrease to the end of the tournament. rMSSD index showed a mirror mode dynamics. So we suggest that rMSSD represents the most stable cardiovascular index of the emotional stress level in the model used.